

Manus Lektion

Barnkonventionen och tobak

Bild 1 – barnkonventionen och tobak

Idag ska vi prata om barnkonventionen, men också en annan konvention, Tobakskonventionen och se vad de tillsammans betyder då vi jobbar med tobaksfrågan på skolan.

Bild 2 – barnkonventionen

Konventionen gäller **alla** barn och enligt konventionen är man barn tills man är 18 år (från graviditetsvecka 23). FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den brukar kallas, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Då hade många av världens länder kommit överens om och lovat att följa reglerna i konventionen. Sverige undertecknade barnkonventionen utan reservationer 1990. Det är en samling regler och Sveriges riksdag tog förra året ett beslut om att barnkonventionen skulle bli svensk lag från den 1 januari 2020. En hel del av det som står i konventionen finns redan i lag sedan tidigare men flera viktiga principer betonas som ska tas hänsyn till av skolor, vården, socialtjänsten, politiker, kommuner och andra myndigheter.

Bild 3 – vad handlar barnkonventionen om?

I Barnkonventionen beskrivs en del rättigheter som barn och unga har. Till exempel innebär den att vuxna ska tänka på och försöka göra det som är bäst för barnen. Vuxna ska respektera barns rätt att uttrycka sin åsikt och lyssna på vad barn och unga har att säga. Vuxna ska också utgå från att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Barnkonventionen har 54 olika avsnitt som kallas artiklar. När det gäller Barnkonventionen har FN betonat vikten av diskussion och utvärdering av hur man kan arbeta enligt barnkonventionen.

Instruktion: Om ni redan arbetat med och gått igenom med eleverna vad barnkonventionen innehåller så gör istället en genomgång där barnen får berätta om det de kan och minns om konventionen. Och fyll på med sådant som de inte nämner från denna lektion. Använd

tavlan, skriv ner och be eleverna förtydliga och hitta exempel på vad artiklarna kan betyda i praktiken.

Bild 4 – vad är det viktigaste i barnkonventionen?

I artiklarna 2, 3, 6 och 12 finns några viktiga grundpelare för barns rättigheter. Andra artiklar i konventionen ska tolkas utifrån denna grund.

I artikel 2 står det att inget barn får bli diskriminerat. Det betyder att man inte ska bli sämre behandlad än någon annan för att du till exempel har ett visst kön, en viss hudfärg eller kommer från ett visst land. Ingen ska heller bli diskriminerad på grund av religion, sexualitet, ålder eller funktionsvariation. Konventionen slår fast att alla barn har samma rättigheter och är lika mycket värda.

I artikel 3 står det att de som bestämmer i första hand ska utgå från vad som bedöms vara det bästa för barnet.

I artikel 6 står att alla barn har rätt till ett bra liv och att få utvecklas till en trygg person.

I artikel 12 står att alla barn ska få vara delaktiga och att vuxna måste lyssna på dem. Barn och unga ska få vara med och påverka sådant som handlar om dem.

Fråga: Känner ni igen er i detta? Finns det områden eller tillfällen som behöver förändras, där ni upplever att mer behöver göras för att stärka barnens rättigheter – ge gärna exempel.

Bild 5 – forts. vad är det viktigaste i barnkonventionen?

Några andra exempel på vad som står i barnkonventionen:

Du har rätt att tänka vad du vill, tro vad du vill och få berätta vad du tycker. Viktigt är att komma ihåg att man aldrig får skada någon annan med sina åsikter med ord eller fysiskt. Du har rätt att vara med i vilka föreningar du vill.

Du har rätt att gå i skolan.

Du har rätt att ha så bra hälsa som möjligt, och få bra vård när du behöver det.

Bild 6 – barnkonventionen som lag i Sverige – vad betyder det i korthet?

Barnets rättigheter har genom åren fått större utrymme i lagstiftning i Sverige. Trots detta har man ansett att barns rättigheter inte fått tillräckligt genomslag i olika beslutsprocesser som rör barn och att de skyldigheter som finns på kommunal och statlig nivå inte fått tillräckligt genomslag i olika verksamheter.

Lagen betyder att barnkonventionens innehåll och artiklar ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet, som t ex i skolan och inom hälso- och sjukvården. Ett barnrättsperspektiv ska genomsyra all verksamhet som berör barn och unga. För att det här ska fungera väl så behöver vi alla hjälpas åt att titta på vad det betyder för det vi gör i praktiken och hur vi alla fungerar tillsammans.

Bild 7 – Tobakskonventionen – världens första konvention inom hälsoområdet

Sverige har skrivit undertecknat (ratificerat) och godtagit konventionen 2005, vilket innebär att Sverige ska efterleva intentionerna med konventionen.

Artikel 5.3: Innebär att tobaksindustrin **inte** ska ges möjlighet att påverka beslut som tas av regering och andra myndigheter som handlar om till folkhälsan. Denna artikel är särskilt viktig då vi vet att lobbyister från tobaksindustrin ständigt via politikerbesök försöker förhindra och påverka beslut som begränsar deras egna intressen om att sälja och sprida sina tobaksprodukter.

Artikel 8: Handlar om allas rätt till helt rökfria miljöer och att ingen ofrivilligt ska utsättas för någon annans rök. 1993 kom lagstiftningen om rökfria skolgårdar, 2005 rökfria restauranger och kaféer och 2019 rökfria uteserveringar, lekparkar mm. (I Lektionen om nya tobakslagen fördjupas detta område)

Artikel 12: Handlar om rätten till information om alla aspekter av tobakens påverkan på hälsan, men också om tobaksindustrins arbetssätt. Den säger också att alla som arbetar med barn och unga ska vara välutbildade inom området.

Artikel 13: Innehåller regler om hur marknadsföring och reklam av tobaksprodukter ska förbjudas. Om att neutrala reklamfria förpackningar ska införas, om förbud mot internetförsäljning och om insatser för att förhindra tobaksreklam via internet, media, film mm.

Artikel 14: Handlar om att länderna ska sprida bra metoder för att hjälpa människor att bli fria sitt tobaks- och nikotinberoende. Och att anpassade metoder ska tas fram och arbetas efter för att särskilt stödja barn till tobaksfrihet.

Artikel 16: Innebär att minderåriga inte får köpa tobak och att barn (under 18 år) inte får sälja tobak. Tobaksvaror får inte heller vara lättillgängliga, och helst inte synliga. De får inte säljas i små förpackningar eller delas ut gratis som reklam.

Bild 8 – tobakskonventionen – barn tillhör konventionens viktigaste målgrupp

Världshälsoorganisationen WHO arbetade tillsammans med sina medlemsländer fram Tobakskonventionen. Det är den första internationella konventionen inom hälsoområdet och Sverige undertecknade den 2005. Barn hör till Tobakskonventionens viktigaste målgrupper. Tobakskonventionen innebär bland annat att:

Barn har rätt att bli skyddade mot tobaksindustrins försök att rekrytera nya kunder, tobaksvaror får inte vara lättillgängliga och inte säljas i små förpackningar eller delas ut gratis. Barn ska slippa utsättas för marknadsföring av snus och cigaretter, gäller också förbud att sälja leksaker och godis som liknar tobaksvaror

Barn ska få växa upp i ett samhälle där tobaksfrihet är det normala

Barn ska slippa utsättas för passiv rökning i alla miljöer och under hela uppväxten

Skolan ska ge goda kunskaper om tobakens skadlighet och tobaksindustrins metoder

Barn och unga ska vid behov erbjudas anpassat stöd för att sluta med tobak

Bild 9 – ÖVNING: om vi utgår från dessa båda konventionerna - vad betyder det i praktiken för vad vi gör och vad som ska gälla på skolan i tobaksfrågan?

Instruktion till ledaren: Dela in eleverna i grupper om tre till fem elever och låt dem göra en sammanställning på blädderblockspapper med förslag på vad vi kan göra bättre på skolan för att leva upp till barns rätt i tobaksfrågan. Eleverna kan gärna få titta på bild 6 för inspiration. Låt eleverna därefter sätta upp sina papper på väggen och välj något alternativ från varje grupp där de får berätta hur de tänkte. Alternativt låt varje grupp välja ett eget alternativ

som de berättar om för de andra. Skriv gärna ned alla alternativ och diskutera hur ni kan omsätta dessa i praktiken på skolan.

Eleverna kan också välja att arbeta utifrån något annat sammanhang på fritiden eller i samhället där situationen kan förbättras för barnen utifrån konventionerna.

Egna anteckningar: